

Από: Νικολάου Καβάσιλα, *Η Θεομήτωρ* (Τρεις Θεομητορικές Ομιλίες), κείμενο, μετάφραση, εισαγωγή, σχόλια: Παν. Νέλλας, Σειρά "Επί τας Πηγάς", εκδ. [Αποστολικής Διακονίας](#) ©, Αθήνα 1995.
Δημοσίευση εις μνήμην αιωνίαν του Παναγιώτου.

ΕΑΝ ΠΡΕΠΕΙ κάποτε να χαίρη ο άνθρωπος και να σκιρτά και να ψάλλη με ευφροσύνη, εάν υπάρχει μία περίοδος που απαιτεί να λεχθή ό,τι υπάρχει πιο μεγάλο και πιο λαμπρό και που κάνει τον άνθρωπο να ποθή να έχη όσο το δυνατόν ευρύτερη σχέση, ωραιότερη έκφραση και δυνατώτερο λόγο, για να υμνήση τα μεγαλεία της, δεν βλέπω ποια άλλη μπορεί να είναι αυτή, αν όχι η σημερινή γιορτή. Γιατί σαν σήμερα έφθασε στη γη Άγγελος από τον ουρανό αναγγέλλοντας την απαρχή όλων των καλών. Σήμερα ο ουρανός μεγαλύνεται. Σήμερα η γη αγάλλεται. Σήμερα ολόκληρη η κτίση χαίρει. Και δεν μένει έξω από τη γιορτή ούτε Αυτός που κρατεί στα χέρια του τον ουρανό. Γιατί αυτά που συμβαίνουν σήμερα είναι ένα πραγματικό πανηγύρι. Όλοι συναντιούνται σ' αυτό, στην ίδια χαρά. Όλοι ζουν και δίνουν και σ' εμάς την ίδια ευφροσύνη: Ο Δημιουργός, τα δημιουργήματα όλα, η ίδια η μητέρα του Δημιουργού που του πρόσφερε τη φύση μας και τον έκαμε έτσι κοινωνό στις χαρμόσυνες συνάξεις και τις γιορτές μας. Χαίρει πριν απ' όλους ο Δημιουργός. Γιατί είναι βέβαια ευεργέτης κι από την αρχή της δημιουργίας έχει σαν έργο Του την ευεργεσία. Ποτέ Του δεν είχε ανάγκη από τίποτε και δεν ξέρει

άλλο από το να προσφέρη και να ευεργετή. Σήμερα όμως, χωρίς να σταματήσει το σωτήριο έργο Του, περνά στη δεύτερη θέση, έρχεται ανάμεσα σ' αυτούς που ευεργετούνται. Και δεν χαίρεται τόσο για τις μεγάλες δωρεές που χάρισε Αυτός στην κτίση και που τον αποδεικνύουν γενναιόδωρο, όσο για τα μικρά που έλαβε από τους ευεργετημένους, γιατί έτσι φανερώνεται ότι είναι φιλόανθρωπος. Και θεωρεί ότι τον δοξάζουν όχι μόνο εκείνα που ο ίδιος έδωσε στους φτωχούς δούλους, αλλά κι όσα οι φτωχοί του χάρισαν. Γιατί αν και διάλεξε από τη θεία δόξα την κένωση και καταδέχθηκε να πάρη σαν δώρο από μας την ανθρώπινη φτώχεια, ο πλούτος Του έμεινε αναλλοίωτος και μετέτρεψε πάνω του το δώρο μας σε κόσμημα και βασιλεία.

Για την κτίση πάλι -και λέγοντας κτίση εννοώ όχι μόνο την ορατή, αλλά κι εκείνη που ξεπερνά το ανθρώπινο μάτι- τι θα μπορούσε να αποτελέση μεγαλύτερη αφορμή ευφροσύνης από το γεγονός ότι βλέπει το Δημιουργό της να έρχεται μέσα της και τον Κύριο των όλων να παίρνη θέση ανάμεσα στους δούλους; Κι αυτό όχι απογυμνώνοντας τον εαυτό Του από την εξουσία Του, αλλά προσλαμβάνοντας το δούλο, όχι αποβάλλοντας τον πλούτο, αλλά μεταδίδοντάς τον στο φτωχό, όχι ξεπέφτοντας από τα ύψη Του, αλλά εξυψώνοντας τον ταπεινό.

Αλλά χαίρει και η Παρθένος, χάρις στην οποία όλες αυτές οι δωρεές δόθηκαν στους ανθρώπους. Και χαίρει για πέντε λόγους. Πριν απ' όλα σαν άνθρωπος, που συμμετέχει, όπως όλοι, στα κοινά αγαθά. Χαίρει όμως και γιατί οι δωρεές δόθηκαν σ' Αυτή και πριν και αφθονώτερα από τους άλλους, κι ακόμη περισσότερο, γιατί Αυτή είναι η αιτία που οι δωρεές αυτές δόθηκαν σ' όλους. Ο πέμπτος όμως και μεγαλύτερος λόγος για τον οποίο χαίρει η Παρθένος είναι ότι όχι απλώς διά μέσου αυτής ο Θεός, αλλά και αυτή η ίδια, χάρις σ' εκείνα που γνώρισε και προείδε, έφερε την ανάσταση στους ανθρώπους.

2. Γιατί η Παρθένος δεν είναι όπως η γη που συνετέλεσε μεν, αλλά δεν έκαμε όμως η ίδια τίποτε στη δημιουργία του ανθρώπου, που χρησιμοποιήθηκε σαν απλή ύλη από τον Δημιουργό και απλώς "έγινε" χωρίς να "πράξη" τίποτε. Η Παρθένος πραγματοποίησε η ίδια μέσα της και πρόσφερε στο Θεό όλα εκείνα που προσείλκυσαν τον Τεχνίτη στη γη, που παρακίνησαν το δημιουργικό χέρι. Και ποια είναι αυτά; Βίος πανάμωμος, ζωή πάναγνη, άρνηση κάθε κακίας, άσκηση όλων των αρετών, ψυχή από το φως καθαρώτερη, σώμα εντελώς πνευματικό, λαμπρότερο από τον ήλιο, από τον ουρανό καθαρώτερο, από τους χερουβικούς θρόνους ιερώτερο. Φτερούγισμα νου, που δεν δειλιάζει μπρος σε κανένα ύψος, που ξεπερνά ακόμη και τα φτερά των Αγγέλων. Θεϊός έρωσ, που απορρόφησε και αφομοίωσε κάθε άλλη επιθυμία της ψυχής. Κτήμα του Θεού, ένωση με το Θεό που δεν χωράει σέ καμιά ανθρώπινη σκέψη.

Έτσι, έχοντας στολίσει με τέτοιο κάλλος και το σώμα και την ψυχή Της, κατορθώνει να ελκύση επάνω Της το βλέμμα του Θεού. Ανέδειξε, χάρις στη δική Της ωραιότητα, ωραία την κοινή ανθρώπινη φύση. Και κατέκτησε τον απαθή. Και έγινε άνθρωπος εξ αιτίας της Παρθένου Εκείνος που εξ αιτίας της αμαρτίας ήταν στους ανθρώπους μισητός.

3. Και το "μεσότοιχον της έχθρας" και ο "φραγμός» δεν είχαν για την Παρθένο καμμιά ισχύ, αλλά κάθετι που χώριζε το ανθρώπινο γένος από το Θεό σε ό,τι αφορά την ίδια είχε καταργηθή. Έτσι και πριν από την κοινή καταλλαγή είχε συναφθή ανάμεσα στο Θεό και την Παρθένο μόνη ειρήνη. Ακόμη περισσότερο, δεν χρειάσθηκε ποτέ να προσφέρη εκείνη σπονδές ειρήνης και συμφιλίωσης, μια και στεκόταν από την αρχή στην κορυφή του χορού των φίλων. Όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν για τους άλλους. Και υπήρξε πριν από τον Παράκλητο, «παράκλητος υπέρ ημών προς τον Θεόν», για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση του Παύλου, υψώνοντας προς Αυτόν για χάρη των ανθρώπων όχι τα χέρια Της, αλλά, αντί για άλλη ικεσία, την ίδια τη ζωή Της. Κι έφθασε η αρετή μιας ψυχής να σταματήσει την κακία των ανθρώπων όλων των αιώνων. Όπως η Κιβωτός που έσωσε τον άνθρωπο κατά το κοινό ναυάγιο της οικουμένης δεν έλαβε η ίδια μέρος στις συμφορές και διέσωσε στο γένος τη δυνατότητα να συνεχισθή, το ίδιο συνέβηκε και με την Παρθένο. Διατήρησε πάντοτε τη σκέψη Της τόσο άθικτη και ιερή, σαν να μην είχε αποτολμηθή ποτέ στη γη καμμιά αμαρτία, σαν να ήταν όλοι συνεπείς σ' αυτά που έπρεπε, σαν να έμεναν όλοι ακόμα στην εστία του Παραδείσου. Ούτε καν αισθάνθηκε, πράγματι, την κακία που ξεχύθηκε σ' όλη την γη. Και ο κατακλυσμός της αμαρτίας που ξαπλώθηκε παντού κι έκλεισε τον ουρανό κι άνοιξε τον Άδη κι έβαλε σε πόλεμο τους ανθρώπους με τον Θεό κι έδιωξε από τη γη τον Αγαθό, φέρνοντας στη θέση του τον Πονηρό, δεν κατάφερε ούτε στο παραμικρό να θίξη τη μακαρία Παρθένο. Αλλ' ενώ κυριάρχησε σ' ολόκληρη την οικουμένη κι έσεισε και συντάραξε και γκρέμισε τα πάντα, νικήθηκε από ένα μόνο λογισμό, από μια ψυχή. Και δεν νικήθηκε από την Παρθένο μόνο, αλλά χάρις σ' αυτήν υποχώρησε η αμαρτία κι από ολόκληρο το ανθρώπινο γένος.

Αυτή ήταν η συμβολή της Παρθένου στο έργο της σωτηρίας, πριν φθάση, η ημέρα εκείνη, κατά την οποία έπρεπε ο Θεός, σύμφωνα με το προαιώνιο σχέδιο Του, να κλίνη τους ουραμούς και να κατέβη στη γη: από τη στιγμή που

γεννήθηκε οικοδομούσε κατάλυμα για εκείνον, που μπορούσε να σώση τον άνθρωπο, αγωνιζόταν να καταστήση ωραία την κατοικία του Θεού, τον εαυτό Της, τέτοια που να μπορή να είναι άξια γι' Αυτόν. Έτσι τίποτε δεν βρήκε να κατηγορήση στα ανάκτορα ο βασιλιάς. Κι ακόμη περισσότερο, δεν του πρόσφερε η Παρθένος μόνο βασιλική κατοικία αξία του μεγαλείου του, αλλά του ετοίμασε από τον εαυτό της και τη βασιλική πορφύρα και τη ζώνη και, όπως λέγει ο Δαβίδ, την "ευπρέπεια", τη "δύναμη" και την ίδια τη "βασιλεία". Όπως μια λαμπρή πολιτεία, που ξεπερνά όλες τις άλλες στο μέγεθος και την ωραιότητα, στο υψηλό ηθικό φρόνημα και στο πλήθος των κατοίκων και στον πλούτο και σε κάθε είδους δύναμη, δεν περιορίζεται μόνο στο να δεξιωθή και να φιλοξενήση απλώς το βασιλιά, αλλά γίνεται το κράτος του και αποτελεί την εξουσία του και την τιμή του και τη δύναμη και τον οπλισμό του. Έτσι και η Παρθένος, με το να δεχθή μέσα της το Θεό, με το να του δώση τη σάρκα της, έκαμε να παρουσιασθή ο Θεός μέσα στον κόσμο και να γίνη στους μεν εχθρούς συμφορά ακαταμάχητη, στους δέ φίλους σωτηρία και πηγή όλων των αγαθών.

4. Μ' αυτόν τον τρόπο ωφέλησε το ανθρώπινο γένος πριν ακόμη έρθη ο καιρός της γενικής σωτηρίας: Αλλά κι όταν ήρθε ο καιρός και παρουσιάσθηκε ο ουράνιος

αγγελιοφόρος, πάλι έλαβε ενεργητικό μέρος στη σωτηρία με το γεγονός ότι πίστεψε σε ό,τι της είπε και δέχθηκε να αναλάβη τη διακονία που της ζήτησε ο Θεός. Γιατί ήταν κι αυτά απαραίτητα και χρειάζονταν οπωσδήποτε για τη σωτηρία μας. Αν η Παρθένο δεν τηρούσε αυτή τη στάση, καμιά πια ελπίδα δεν θα απόμνε στους ανθρώπους. Δεν ήταν βέβαια δυνατό, όπως είπα πιο πάνω, να προσβλέψη ο Θεός με ευμένεια προς το ανθρώπινο γένος και να θελήση να κατέβη στη γη, αν δεν είχε προπαρασκευασθή η Παρθένο, αν δεν υπήρχε δηλαδή εκείνος που θα την υποδεχόταν, και θα μπορούσε να διακονήση στη σωτηρία. Κι ούτε πάλι ήταν δυνατό να πραγματοποιηθή το θέλημα του Θεού για τη σωτηρία μας, αν δεν πίστευε σ' αυτό η Παρθένο και δεν δεχόταν να διακονήση. Αυτό γίνεται φανερό από το ότι ο μιν Γαβριήλ με το "χαίρε" που είπε στην Παρθένο και με το γεγονός ότι την ονόμασε "κεχαριτωμένη" τελείωσε την αποστολή του, φανέρωσε ολόκληρο το μυστήριο. Όση όμως ώρα η Παρθένο ζητούσε να μάθη τον τρόπο, με τον οποίον θά γινόταν η κύηση, ο Θεός δεν κατερχόταν. Ενώ τη στιγμή που πείσθηκε κι αποδέχθηκε την πρόσκληση, ολόκληρο το έργο με μιας πραγματοποιήθηκε: ο Θεός πήρε επάνω Του σαν ενδυμασία τον άνθρωπο κι έγινε μητέρα του Κτίστου η Παρθένο.

Αλλά το ακόμη πιο θαυμαστό είναι το εξής: Ο Θεός ούτε προειδοποίησε τον Αδάμ ούτε τον έπεισε να του δώση την πλευρά, από την οποία έπρεπε να δημιουργηθή η Εύα. Τον εκοιμισε κι έτσι, έχοντάς του αφαιρέσει τις αισθήσεις, του απέσπασε το μέλος. Ενώ για να προχωρήση στη δημιουργία του Νέου Αδάμ edίδαξε προηγουμένως την Παρθένο και περίμενε την πίστη και την παραδοχή της. Για τη δημιουργία του Αδάμ πάλι συσκέπτεται με τον μονογενή του Υιό λέγοντας: "ποιήσωμεν άνθρωπο". Όταν όμως χρειάσθηκε να "εισαγάγη τον πρωτότοκον"-αυτόν τον "θαυμαστόν Σύμβουλον" -"εις την οικουμένην", όπως λέγει ο Παύλος, και να πλάση τον δεύτερο Αδάμ, παίρνει στην απόφασή του αυτή συνεργάτη την Παρθένο. Έτσι τη μεγάλη εκείνη "βουλή" του Θεού, για την οποία ομιλεί ο Ησαΐας, την ανήγγειλε ο Θεός και την επεκύρωσε η Παρθένο. Και με αυτόν τον τρόπο η σάρκωση του Λόγου ήταν έργο όχι μόνο του Πατρός, που "ευδόκησε", και της Δυνάμεώς του, που "επεσκίασε", και του Πνεύματος, που "επεδήμησε", αλλά και της θελήσεως και της πίστεως της Παρθένου. Γιατί, όπως χωρίς εκείνους δεν ήταν δυνατόν να υπάρξη και να προσφερθή στους ανθρώπους η απόφαση για τη σάρκωση του Λόγου, έτσι χωρίς την προσφορά της θελήσεως και της πίστεως της Πανάγνου ήταν αδύνατη η πραγματοποίηση της θείας βουλής.

5. Αφού λοιπόν μ' αυτόν τον τρόπο την καθοδήγησε και την έπεισε ο Θεός, την κάνει στη συνέχεια μητέρα του. Έτσι δανείζεται τη σάρκα από έναν άνθρωπο που και θέλει να τη δανείση και ξέρει γιατί το κάνει. Γιατί έπρεπε να συμβή στην Παρθένο ό,τι συνέβηκε και στον ίδιο. Όπως Αυτός ήθελε και "συνελήφθη", έτσι κι εκείνη έπρεπε να κυοφορήση και να γίνη μητέρα του όχι αναγκαστικά, αλλά μ' όλη την ελεύθερη θέλησή της. Γιατί έπρεπε ακόμη -πράγμα πολύ σημαντικώτερο- όχι μόνο να συντελέση στην οικονομία της σωτηρίας σαν κάτι το ετεροκίνητο, που απλώς χρησιμοποιήθηκε, αλλά να προσφέρη η ίδια τον εαυτό της και να γίνη συνεργάτης του Θεού στη φροντίδα για το ανθρώπινο γένος έτσι, ώστε νάχη μ' Αυτόν μερίδιο και να είναι κοινωνός και στη δόξα που προέρχεται από αυτή τη φιλανθρωπία. Έπειτα, αφού ο Σωτήρας δεν ήταν άνθρωπος και υιός ανθρώπου εξ

αιτίας μόνο της σάρκας, αλλ' είχε καί ψυχή και νου και θέληση και κάθετι το ανθρώπινο, ήταν ανάγκη να έχη και μητέρα τελεία, που θα υπηρετούσε στη γέννησή Του όχι μόνο με τη φύση του σώματος, αλλά και με το νου και τη θέληση και με όλη την ύπαρξή της: να είναι μητέρα και κατά τη σάρκα και κατά την ψυχή, να εισαγάγη ολόκληρο τον άνθρωπο στην απόρρητη γέννηση.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πριν η Παρθένος θέση τον εαυτό της στην υπηρεσία του θείου μυστηρίου μαθαίνει, πιστεύει, θέλει και εύχεται την πραγματοποίησή του. Αλλά αυτό έγινε και επειδή ο Θεός ήθελε να κάμη με αυτό τον τρόπο φανερή την αρετή της Παρθένου. Πόσο δηλαδή μεγάλη ήταν η πίστη της και πόσο υψηλό το φρόνημά της, ποια η ακεραιότης του νου και ποιο το μεγαλείο της ψυχής της, πράγματα που φανερώθηκαν με το γεγονός ότι η Παρθένος παραδέχθηκε και πίστεψε τον παράδοξο λόγο του Αγγέλου: ότι δηλαδή επρόκειτο να έρθη αληθινά ο Θεός στη γη και να φροντίση προσωπικά ο ίδιος για τη σωτηρία μας και ότι αυτή θα είναι ικανή να διακονήση συμμετέχοντας ενεργητικά σ' αυτό το έργο. Το γεγονός δηλαδή ότι πρώτα ζήτησε εξηγήσεις και πείσθηκε, είναι λαμπρή απόδειξη του ότι γνώριζε πολύ καλά τον εαυτό της και δεν έβλεπε τίποτε μεγαλύτερο, άξιο να το επιθυμήση. Εξάλλου το ότι ο Θεός θέλησε να φανερώση την αρετή της είναι ισχυρή απόδειξη του ότι η Παρθένος γνώριζε πολύ καλά το μέγεθος της θείας αγαθότητας και φιλανθρωπίας. Και μόνον φαίνεται ότι χάριν αυτού ακριβώς δεν μυήθηκε κατά τρόπο άμεσο από τον

ίδιο τον Θεό, για να αποκαλυφθή δηλαδή πλήρως ότι η πίστη με την οποία ζούσε κοντά στο Θεό ήταν αυτοπροαίρετη εκδήλωσή Της και να μη θεωρηθούν όλα σαν αποτελέσματα της δυνάμεως τού πείθοντος Θεού. Γιατί όπως ακριβώς εκείνοι από τους πιστούς που δεν είδαν καιπίστευσαν είναι πια μακάριοι από όσους απαιτούν να δουν, έτσι κι αυτοί που έχουν πιστεύσει στα μηνύματα που έστειλε διά μέσου δούλων ο Δεσπότης έχουν περισσότερη φρόνηση από εκείνους που χρειάστηκε να τους πείση ο ίδιος. Το γεγονός πάλι ότι είχε συνείδηση πως δεν υπήρχε στην ψυχή της τίποτε το αταίριαστο προς το μυστήριο και πως τα ήθη της άρμοζαν προς αυτό τόσο πολύ, ώστε να μην κάνη μνεία καμμιάς ανθρώπινης αδυναμίας, καθώς και το γεγονός ότι δεν αμφέβαλε για το πώς θά συμβούν όλα αυτά και δεν συζήτησε καθόλου για τους τρόπους που θα την οδηγούσαν στην καθαρότητα, ούτε είχε ανάγκη από μυσταγωγό, όλα αυτά δεν ξέρω αν είναι πράγματα που μπορούμε να υποθέσουμε ότι ανήκουν στην κτιστή φύση.

Γιατί κι αν ακόμη ήταν Χερουβίμ ή Σεραφίμ ή κάτι πολύ καθαρώτερο από τις αγγελικές αυτές υπάρξεις, πώς θα μπορούσε να υποφέρει αυτή τη φωνή; Πώς θα νόμιζε ότι ήταν δυνατό να εκπληρώση τις επαγγελίες; Πώς θά εύρισκε δύναμη κατάλληλη γι' αυτά τα μεγαλειώδη έργα; Και ο Ιωάννης βέβαια, από τον οποίον «κανείς δεν υπήρξε ποτέ μεγαλύτερος», σύμφωνα με την κρίση του ίδιου του Σωτήρα, δεν αξίωσε τον εαυτό του ούτε τα υποδήματα Εκείνου να αγγίξη, κι αυτό καίτοι ο Κύριος εμφανιζόταν με την πτωχή ανθρώπινη φύση. Ενώ η Πανάμωμη τον ίδιο τον λόγο του Πατρός, την ίδια την υπόσταση του Θεού, και πριν ακόμη κενωθεί, πήρε το θάρρος να φέρη μέσα στα σπλάχνα της. «Τις ειμί εγώ και τις ο οίκος του πατρός μου; Και εν εμοί, Κύριε, σώσεις τον Ισραήλ;» Τέτοιες φράσεις μπορεί κανείς ν' ακούση από τους δικαίους, μολονότι καλούνται σε έργα πολλές

φορές κι' από πολλούς πραγματοποιημένα. Ενώ τη μακαρία Παρθένο ο Άγγελος την κάλεσε να πραγματοποιήσει κάτι το εντελώς ασυνήθιστο, κάτι που δεν ήταν σύμφωνο με την ανθρώπινη φύση, που ξεπερνούσε τη λογική κατανόηση. Γιατί στ' αλήθεια τι μικρότερο της ζητήθηκε από το να ανυψώσει τη γη στον ουρανό, από το να μετακινήσει και να αλλάξει, χρησιμοποιώντας σαν μέσο τον εαυτό Της, το σύμπαν; Κι όμως δεν ταραχθηκε ο λογισμός Της ούτε θεώρησε ότι δεν άξιζε γι' αυτό το έργο. Αλλά όπως σε τίποτε δεν ενοχλούνται τα μάτια, όταν πλησιάζει το φως, κι όπως δεν είναι παράξενο να ισχυρισθεί κανείς ότι, μόλις ανατείλει ο ήλιος, γίνεται ημέρα, έτσι καθόλου δεν παραξενεύθηκε η Παρθένος, όταν πληροφορήθηκε ότι θα μπορέσει να δεχθεί και να κυοφορήσει μέσα της τον αχώρητο σε όλους τους τόπους Θεό. Και δεν άφησε βέβαια να περάσει ανερεύνητη η προσφώνηση ούτε έπαθε τίποτε ανεξέταστα κι ούτε πάλι παρασύρθηκε από το πλήθος των εγκωμίων. Αλλά συγκέντρωσε την προσοχή της και με όλη της την ένταση εξέταζε το χαιρετισμό, ζητώντας να μάθει με ακρίβεια τόσο τον τρόπο της κυήσεως, όσο και κάθετι το σχετικό. Πέρα όμως από αυτά δεν ενδιαφέρεται καθόλου να ρωτήσει αν είναι η ίδια ικανή και κατάλληλη για μια τόσο υψηλή διακονία, αν έχει αγνίσει όσο χρειάζεται το σώμα Της και την ψυχή Της. Εκπλήσσεται για τα θαυμάσια που επέρχονται στη φύση και αντιπαρέρχεται κάθετι που έχει σχέση με τη δική Της προπαρασκευή. Γι' αυτό ζήτησε την εξήγηση για το πρώτο από το Γαβριήλ, ενώ το δεύτερο το ήξερε από τον εαυτό της. Το θάρρος προς το Θεό και την παρρησία τα εύρισκε πράγματι η Παρθένος μέσα της, αφού δεν είχε «την καρδίαν της καταγινώσκουσαν», όπως λέγει ο Ιωάννης, αλλά «συνηγορούσαν».

6. «Πώς θα γίνη αυτό;» ερωτά. Όχι γιατί έχω η ίδια ανάγκη από περισσότερη καθαρότητα και μεγαλύτερη αγιότητα, αλλά γιατί είναι νόμος της φύσεως να μην μπορούν να κυοφορήσουν όσοι, όπως εγώ, έχουν διαλέξει τη ζωή της παρθενίας. «Πώς θα γίνη αυτό, ερωτά, αφού δεν έχω σχέση με άνδρα;» Εγώ βέβαια, συνεχίζει, είμαι έτοιμη για την υποδοχή του Θεού. Έχω αρκετά προπαρασκευασθή. Πες μου όμως συ, αν η φύση θα συμμορφωθεί και με ποιο τρόπο. Και τότε, μόλις ο Γαβριήλ ανακοίνωσε τον τρόπο της παράδοξης κυοφορίας λέγοντας το γνωστό: «Πνεύμα Άγιον επελεύσεται επί σε και δύναμις υψίστου επισκιάσει σοι» και τα εξήγησε όλα, η Παρθένος δεν αμφιβάλλει πλέον για το αγγελικό μήνυμα, ότι είναι μακαρία, τόσο γι' αυτά, τα τόσο υπέροχα, στα οποία διακόνησε, όσο και γι' αυτά στα οποία πίστεψε, ότι δηλαδή θα είναι αξία να αναλάβει αυτή τη διακονία.

Κι αυτό δεν ήταν το αποτέλεσμα μιας ελαφρότητας. Ήταν η φανέρωση του θαυμαστού και απόρρητου εκείνου θησαυρού, που έκρυβε μέσα της η Παρθένος, θησαυρού γεμάτου από ύψιστη σύνεση, πίστη και καθαρότητα. Αυτό το έκανε φανερό το Πανάγιο Πνεύμα ονομάζοντας την Παρθένο μακαρία, ακριβώς επειδή αποδέχθηκε το μήνυμα και δεν δυσκολεύθηκε καθόλου να πιστέψει στις ουράνιες αγγελίες. Η μητέρα του Ιωάννου, πράγματι, μόλις γέμισε η ψυχή της από το Άγιο Πνεύμα, την εμακάρισε λέγοντας: «Ας είναι μακαρία αυτή που πίστεψε ότι θα πραγματοποιηθούν όσα της είπε ο Κύριος». Η ίδια η Παρθένος άλλωστε είχε ειπεί για τον εαυτό της απαντώντας στον Άγγελο: «Ιδού η δούλη Κυρίου». Γιατί είναι, στ' αλήθεια, δούλη του Κυρίου αυτή που τόσο βαθιά κατανόησε το μυστήριο του ερχομού του. Αυτή που, «όταν ήρθε» ο Δεσπότης και «έκρουσε», όπως λέγει η Γραφή, άνοιξε αμέσως την οικία της ψυχής και του σώματός της και χορήγησε έτσι

σ' Εκείνον που ήταν πριν από αυτήν ά-οικος πραγματικό κατοικητήριο ανάμεσα στους ανθρώπους.

Συνέβη στο σημείο αυτό κάτι παραπλήσιο μ' εκείνο που συνέβη στον Αδάμ. Ενώ όλο το ορατό σύμπαν κτίσθηκε για χάρη δική του κι όλα τα υπόλοιπα κτίσματα είχαν βρει το καθένα τον κατάλληλο σύντροφό του, μόνο για τον Αδάμ δεν βρέθηκε, πριν από την Εύα, κατάλληλος βοηθός. Έτσι και για το Λόγο, που έφερε στην ύπαρξη τα πάντα κι όρισε για το κάθε πλάσμα του τον κατάλληλο τόπο, δεν υπήρχε κανείς τόπος και καμμιά κατοικία πριν από την Παρθένο. Η Παρθένος όμως δεν έδωσε «ύπνον τοις οφθαλμοίς ουδέ νυσταγμόν τοις βλεφάροις» ως τη στιγμή που πρόσφερε σ' Αυτόν σκήνωμα και τόπο. Γιατί βέβαια τα λόγια αυτά πρέπει να τα θεωρήσουμε σαν φωνή της Πανάγνου, που την πρόσφερε η γλώσσα του Δαβίδ, μια κι αυτός ήταν ο αρχηγός της γενιάς της. Όπως ακριβώς, σύμφωνα μ' αυτά που λέγει ο Παύλος, στο πρόσωπο του Αβραάμ, που έδωσε τη δεκάτη στο Μελχισεδέκ, έχει δώσει δεκάτη και ο Λευί «εν τη οσφύϊ του πατρός ών».

7. Αλλά το πιο μεγάλο και πιο παράδοξο από όλα είναι ότι, χωρίς τίποτε να ξέρη από πριν, χωρίς καμμιά προειδοποίηση τόσο πολύ ήταν προετοιμασμένη για το μυστήριο, ώστε μόλις φάνηκε ξαφνικά ο Θεός, να είναι σε θέση να τον υποδεχθή όπως έπρεπε, με ψυχή έτοιμη και άγρυπνη και σταθερή. Κι αυτό το λόγο, που ήταν κατάλληλος και άρμοζε σ' αυτήν, απάντησε για να γνωρίσουν όλοι οι άνθρωποι τη σωφροσύνη με την οποία έζησε πάντοτε η μακαρία Παρθένος, πόσο δηλαδή ήταν ανώτερη από την ανθρώπινη φύση, πόσο ήταν πρωτοφανής, πόσο ήταν μεγαλύτερη από όσο μπορούσαν να καταλάβουν οι άνθρωποι, Αυτή που άναψε μέσα στην ψυχή της τόσο σφοδρό έρωτα για το Θεό, όχι γιατί της είχαν προαγγελθή αυτά που επρόκειτο να της συμβούν προσωπικά και στα οποία αυτή μόνο θα λάβαινε μέρος, αλλά χάρις στις γενικές δωρεές που δόθηκαν ή επρόκειτο να δοθούν από τον Θεό στους ανθρώπους. Γιατί, όπως ο Ιώβ θαυμάζεται όχι τόσο για την υπομονή που έδειξε μέσα στις συμφορές του, όσο γιατί δεν ήξερε τι επρόκειτο να του δοθή σαν αμοιβή γι'αυτό τον αγώνα της υπομονής, έτσι κι εκείνη ανέδειξε τον εαυτό της άξιο να λάβη τις δωρεές που ξεπερνούν κάθε ανθρώπινη λογική, χάρις σ' αυτά που δεν εγνώριζε. Υπήρξε νυμφικός θάλαμος, χωρίς να περιμένη το Νυμφίο. Ήταν ουρανός, μολονότι αγνοούσε ότι μέσα από αυτή επρόκειτο να ανατείλη ο Ήλιος.

Τι είναι δυνατόν να εξισωθή με του νου αυτού τη μεγαλωσύνη; Και ποιά θα ήταν αν τα ήξερε όλα με σαφήνεια από πριν και είχε έτσι και της ελπίδας τα φτερά; Γιατί όμως δεν τα είχε πληροφορηθή προηγουμένως; Μήπως επειδή μ' αυτό γίνεται φανερό ότι δεν υπήρχε άλλος χώρος στον οποίον έπρεπε να προχωρήσει, αφού δεν είχε αφήσει αξεπέραστη καμμιά κορυφή αγιότητας, κι ότι δεν υπήρχε τίποτε το οποίο όφειλε να προσθέσει σ' αυτά που είχε, ούτε ήταν δυνατόν να γίνη καλύτερη στην αρετή, αφού κατέλαβε την ίδια την κορυφή; Γιατί, αν ήταν πραγματοποιήσιμα αυτά και υπήρχε, πέρα από όσα είχε ήδη κατορθώσει, και μια κάποια άλλη κορυφή αρετής, δεν θα την αγνοούσε η Παρθένος, αφού αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ήρθε στη ζωή, και αφού ο Θεός διδάσκει, έτσι ώστε να μπορέσει να τη διατρέξει και αυτή και να είναι καλύτερα προπαρασκευασμένη για τη διακονία του μυστηρίου. Διότι δεν είναι δυνατόν να ισχυρισθώ κανείς ότι δεν θα είχε δήθεν η Παρθένος εξ αιτίας αυτών των ελπίδων μεγαλύτερη έφεση για την αρετή, αν βέβαια ήταν ποτέ

δυνατόν να συμβή αυτό. Αλλά αυτή ακριβώς η άγνοιά της την απέδειξε ακόμη καλύτερη, αυτην η οποία, παρ' όλο ότι δεν υπήρχαν εκείνα που θα μπορούσαν να την ωθήσουν στην αρετή, τόσο πολύ τελειοποίησε την ψυχή της, ώστε διαλέχθηκε από το δίκαιο Θεό μέσα από ολόκληρη την ανθρώπινη φύση. Ούτε πάλι είναι φυσικό για το Θεό να μην είχε κοσμήσει τη μητέρα του με όλα τα αγαθά και να μην την είχε πλάσει κατά τον καλύτερο και τελειότερο τρόπο.

8. Με το γεγονός λοιπόν ότι είχε σιωπήσει και δεν της προείπε τίποτε από αυτά που επρόκειτο να συμβούν αποδείχθηκε ότι δεν εγνώριζε τίποτε καλύτερο ή μεγαλύτερο από όσα έβλεπε να έχη κατορθώσει η Παρθένος. Και από αυτό πάλι γίνεται φανερό ότι διάλεξε για μητέρα του όχι απλώς την καλύτερη ανάμεσα σ' αυτές που υπήρχαν, αλλά τήν απόλυτα καλύτερη. Ούτε εκείνη που ταίριαζε σ' Αυτόν περισσότερο από όλους μέσα στο ανθρώπινο γένος, αλλά αυτήν που ταίριαζε απόλυτα, έτσι ώστε να πρέπει να είναι μητέρα του.

Γιατί ήταν βέβαια οπωσδήποτε ανάγκη να παρουσιάση κάποτε η φύση των ανθρώπων τον εαυτό της κατάλληλο για το έργο εκείνο για το οποίο δημιουργήθηκε. Να φέρη δηλαδή στη ζωή κάποιον άνθρωπο που να μπορή να διακονήση άξια στο σκοπό του Δημιουργού. Εμείς βέβαια δεν δυσκολευόμαστε να παραβιάζουμε το σκοπό για τον οποίον κατασκευάσθησαν τα διάφορα εργαλεία χρησιμοποιώντας τα άλλοτε στη μια κι άλλοτε στην άλλη τέχνη. Ο Δημιουργός όμως δεν έδωκε στην ανθρώπινη φύση ένα προορισμό στην αρχή και μετά τον άλλαξε. Από την πρώτη στιγμή την έπλασε τέτοια, ώστε, όταν θα χρειαζόταν να γεννηθή, να πάρη από αυτή τη μητέρα. Κι αφού έδωκε πρώτα αυτόν το προορισμό στην ανθρώπινη φύση, έπλασε στη συνέχεια τον άνθρωπο χρησιμοποιώντας για κανόνα αυτή τη σαφή χρησιμότητα. Ήταν επομένως ανάγκη να υπάρξη κάποτε ένας άνθρωπος που να μπορή να εκπληρώση αυτόν το σκοπό. Γιατί βέβαια ούτε επιτρέπεται να μη θεωρήσουμε σαν σκοπό της δημιουργίας του ανθρώπου τον καλύτερο από όλους, εκείνον που προξενεί στον Τεχνίτη τη μεγαλύτερη τιμή και δόξα, ούτε πάλι είναι δυνατό να νομίσουμε ότι μπορεί κατά οποιονδήποτε τρόπο να αποτύχη ο Θεός σ' αυτά που δημιουργεί. Αυτό βέβαια αποκλείεται, αφού ακόμη κι οι κτίστες κι οι ράφτες κι οι υποδηματοποιοί κατορθώνουν να φτιάχνουν τα έργα τους πάντοτε σύμφωνα προς το σκοπό που θέλουν, αν κι αυτοί δεν εξουσιάζουν εντελώς την ύλη. Και μολονότι το υλικό που χρησιμοποιούν δεν τους υπακούει πάντοτε, μολονότι μερικές φορές τους εναντιώνεται, αυτοί κατορθώνουν με την τέχνη τους να το υποτάξουν και να το σύρουν προς το σκοπό τους. Αν λοιπόν το κατορθώνουν αυτοί, πόσο φυσικώτερο είναι να το επιτύχη ο Θεός, που δεν είναι απλώς ο κυρίαρχος της ύλης, αλλά και ο δημιουργός της, που, όταν τη δημιούργησε, ήξερε πώς θα την χρησιμοποιήση. Τι λοιπόν θα εμπόδιζε να είναι η ανθρώπινη φύση σε όλα σύμφωνη προς το σκοπό για τον οποίον δημιουργήθηκε; Ο Θεός είναι αυτός που κυβερνά την οικονομία. Κι αυτό ακριβώς είναι το μεγαλύτερο έργο Του, το κατ' εξοχήν έργο των χειρών Του. Και την πραγματοποίησή του δεν την εμπιστεύθηκε σε κανέναν άνθρωπο ή Άγγελο, αλλά την κράτησε ο ίδιος για τον εαυτό Του. Δεν είναι λοιπόν λογικό να φρόντισε ο Θεός περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο τεχνίτη, να τηρήση κατά τη δημιουργία τους κανόνες που έπρεπε; Και μάλιστα, όταν δεν πρόκειται για ένα οποιοδήποτε, αλλά για το καλύτερο από τα δημιουργήματά του; Σε ποιον δε άλλον από όλους θα έδινε ο Θεός αυτό που

χρειαζόταν, αν όχι στον εαυτόν του; Και πράγματι ο Παύλος ζητεί από τον Επίσκοπο (που αποτελεί, ως γνωστόν, εικόνα του Θεού) να προσπαθή πριν από τις φροντίδες για το κοινό καλό να διευθετη σωστά ό,τι έχει σχέση με τον εαυτό του και τον οίκο του.

9. Έχει καλώς. Όταν λοιπόν όλα αυτά συνέβηκε να βρεθούν μαζί: ο δικαιοτάτος κυβερνήτης του σύμπαντος, ο καταλληλότετος διάκονος του σχεδίου του Θεού, το καλύτερο από όλα τα έργα του Δημιουργού όλων των αιώνων, πώς ήταν δυνατόν να μην είναι εδώ κάθετι που έπρεπε; Γιατί ήταν βέβαια άαάγκη να διατηρηθή η αρμονία και η απόλυτη συμφωνία σε όλα τα σημεία και τίποτε το αταίριαστο να μην υπάρξη στο μεγάλο και θαυμαστό αυτό έργο. Γιατί ο Θεός είναι ο κατ' εξοχήν δίκαιος. Αυτός που δημιούργησε τα πάντα όπως έπρεπε και τα «ζυγίζει όλα στη ζυγαριά της δικαιοσύνης Του». Σαν απάντηση λοιπόν σ' όλα αυτά, που ζητούσε η δικαιοσύνη του Θεού, η Παρθένος, μόνη γι' αυτό κατάλληλη, πρόσφερε τον Υιό της. Κι έγινε μητέρα εκείνου, του οποίου ήταν κατά πάντα δίκαιο να είναι μητέρα. Κι αν λοιπόν καμμιά άλλη ωφέλεια δεν επρόκειτο να προέλθη από το γεγονός ότι έγινε ο Θεός υιός ανθρώπου, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως το ότι ήταν κατά πάντα δίκαιο να γίνη η Παρθένος μητέρα του Θεού, έφθανε για να προκαλέση τη σάρκωση του Λόγου. Και πως ακόμη το γεγονός ότι ο Θεός δεν ήταν δυνατόν παρά να αποδώση στο κάθε πλάσμα Του εκείνο που του άρμοζε, να ενεργή δηλαδή πάντοτε με δικαιοσύνη, ήταν αρκετή αιτία για να προκαλέση αυτόν τον καινούργιο τρόπο υπάρξεως των δύο φύσεων.

Γιατί, αν η Πανάμωμη τήρησε όλα εκείνα που είχε υποχρέωση να τηρήση, αν αποδείχθηκε άνθρωπος τόσο ευγνώμων και δεν παρέλειψε τίποτε απ' όσα του χρωστούσε, πως είναι δυνατόν να μη φερόταν εξίσου δίκαια και ο Θεός; Αν η Παρθένος δεν παρέλειψε τίποτε από αυτά που μπορούν να αναδείξουν τη μητέρα του Θεού και Τον αγάπησε με τόσο σφοδρό έρωτα, θα ήταν βέβαια εντελώς απίθανο να μη θεωρήση ο Θεός υποχρέωσή του να της δώση ισάξια αμοιβή, να γίνη υιός της. Γιατί πάλι, αν δίνη ο Θεός στους πονηρούς άρχοντα σύμφωνα με την επιθυμία τους, πώς δεν θα έπαιρνε για μητέρα του αυτή που αποδείχθηκε κατά πάντα σύμφωνη με την δική του επιθυμία; Τόσο πολύ πράγματι ήταν συγγενικό και ταιριαστό στη μακαρία αυτό το δώρο. Γι' αυτό, όταν της είπε με σαφήνεια ο Γαβριήλ ότι θα γεννήση τον ίδιο τον Θεό -γιατί αυτό φανέρωσε λέγοντας ότι αυτός που θά γεννηθή «βασιλεύσει επί τον οίκον Ιακώβ εις τους αιώνας και της βασιλείας αυτού ουκ έσται τέλος»- η Παρθένος δέχθηκε την είδηση με χαρά, σαν να άκουσε κάτι συνηθισμένο, κάτι που δεν ήταν καθόλου παράξενο ούτε αταίριαστο προς αυτά που συνήθως συμβαίνουν. Κι έτσι με γλώσσα μακαρία, με ψυχή καθαρή από ανησυχίες, με σκέψεις γεμάτες γαλήνη: «Ιδού η δούλη Κυρίου, είπε, γένοιτό μοι κατά το ρήμα σου».

10. Αυτά είπε κι αμέσως όλα πραγματοποιήθηκαν. «Και ο Λόγος σάρξ εγένετο και εσκήνωσεν εν ημίν». Έτσι, μόλις η Παρθένος έδωσε την απάντησή της στο Θεό, δέχεται αμέσως από αυτόν το Πνεύμα, που δημιουργεί την ομόθεη εκείνη σάρκα. Ήταν λοιπόν η φωνή της "φωνή δυνάμεως", όπως είπε ο Δαυίδ. Και πλάθεται έτσι με λόγο μητρικό ο του Πατρός Λόγος. Και κτίζεται με την φωνή του κτίσματος ο Δημιουργός. Κι όπως, μόλις είπε ο Θεός «γεννηθήτω φως», έγινε αμέσως φως, έτσι

αμέσως με τη φωνή της Παρθένου το αληθινό ανέτειλε Φώς κι ενώθηκε με την ανθρώπινη σάρκα και κυοφορήθηκε αυτός που φωτίζει «πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον». Ω φωνή ιερή! Ω λόγια που κατορθώσατε τέτοιο μεγαλείο! Ω γλώσσα ευλογημένη, που ανακάλεσες μεμιάς από την εξορία ολόκληρη την οικουμένη! Ω θησαυρέ ψυχής αγνής, που με τα λίγα λόγια της σκόρπισε σε μας τέτοια αφθονία αγαθών! Γιατί αυτά τα λόγια μετέτρεψαν τη γη σε ουρανό κι άδειασαν τον Άδη ελευθερώνοντας τους φυλακισμένους. Εκαμαν να κατοικηθή από ανθρώπους ο ουρανός και φέρνοντας τόσο κοντά τους Αγγέλους στους ανθρώπους συνέπλεξαν το ουράνιο και το ανθρώπινο γένος σ' ένα μοναδικό χορό γύρω από αυτόν που είναι ταυτόχρονα και τα δυο, αυτόν που, όντας Θεός, έγινε άνθρωπος.

Γι' αυτά Σου τα λόγια ποια ευχαριστία θα ήταν άξια να Σου προσφερθή από μας; Πώς να σε προσφωνήσουμε Εσένα, που δεν υπάρχει τίποτε αντάξιό σου ανάμεσα στους ανθρώπους; Γιατί τα δικά μας τα λόγια είναι γήινα, ενώ Σύ ξεπέρασες όλου του κόσμου τις κορυφές. Αν λοιπόν χρειάζεται να Σου προσφερθούν τιμητικοί λόγοι, αυτό νομίζω πως πρέπει να είναι έργο Αγγέλων, νου χερουβικου, πύρινης γλώσσας. Γι' αυτό κι εμείς, αφού θυμηθήκαμε όσο μπορούσαμε τα κατορθώματά Σου και υμνήσαμε κατά τη δύναμή μας Εσένα, την ίδια μας τη σωτηρία, ζητούμε τώρα να βρούμε αγγελική φωνή. Και καταλήγουμε στην προσφώνηση του Γαβριήλ, τιμώντας έτσι και την ίδια μας την ομιλία: «χαίρε, κεχαριτωμένη ο Κύριος μετά σου»!

Αλλά δώσε, Παρθένε, όχι μόνο να μιλάμε για όσα φέρνουν τιμή και δόξα σ' Αυτόν και σ' Εσένα που τον εγέννησες, αλλά και να τα εφαρμόζουμε. Προετοίμασέ μας δηλαδή να γίνουμε κι εμείς οικητήρια δικά Του γιατί σ' Αυτόν αρμόζει η δόξα εις τους αιώνες. Αμήν.